

Književnost

Janka Mlakarja Izbrani planinski spisi. II. in III. zvezek. Ljubljana 1939. Založilo Slovensko planinsko društvo v zbirki slovenskih planinskih pisateljev. Načrt za platnice izdelal Boris Kobe. Tiskala Narodna tiskarna v Ljubljani. Strani 288. 18 in 16 podob.

Mlakarjevi izbrani spisi so dosegli napovedane tri zajetne zvezke v določenem roku, kar je v današnjem času precej redka in pohvale vredna okoliščina. Brez dvoma je k temu pripomoglo precejšnje povpraševanje po Mlakarju, ki v dneh živčne napetosti nudi prijeten odpočitek s svojim lahkotnim branjem. Škoda pa je, da založništvo za izbrane spise, ki bodo za lep čas tu zbrani, ni določilo malo boljšega papirja, saj bo tako knjiga po romanju iz rok v roke prehitro izgubila zunanjo lepoto. In ni dvoma, da bodo Mlakarja kljub najrazličnejšim ocenam ljudje mnogo brali in knjige sposojali.

Kakor so svoj čas — pred petinšestdesetimi leti in prej — z zanimanjem brali Kadilnikove preproste opise planinskih izletov in jih pred štiridesetimi leti ponatiskovali, tako so pred štiridesetimi leti in pozneje ljudje z dobrodušnim smehljajem segali po Mlakarju in ga zdaj ponatiskujejo. Mislim, da bi se našla celo kaka skupna poteza med Kadilnikom in Mlakarjem ne le v veliki ljubezni do hribolastva, ampak tudi v načinu pisanja. In prav tu — pri načinu pisanja — bi Mlakarju sorodstvo s Kadilnikovim preprostim in neogljenim slogom najbrž ne bilo preveč všeč. Nas, sodobne bralce, pa to sorodstvo celo moti.

Prvo vprašanje, ki mi vstaja ob izdajanju Mlakarjevih izbranih planinskih spisov, ki so dosegli že dva obsežna zvezka, je: ali je to izdajanje smiselno

in kakšno vrednost ima? Največji smisel vidim v skoraj čisto finančni strani podjetja, češ: ljudje so včasih pridno segali po njegovih hudomušnih sestavkih, pa jim jih dajmo v izbranih spisih! Prav in lepo! Zdaj pa nastane vprašanje: Kaj, koliko in kako? Mlakar sam vodi izbor spisov in ga delno prenaša in popravlja. Tudi temu ne bi ugovarjali, če bi bili popravki in preuredbe taki, da ne bi skvarili prvotnega teksta ali pa, če bi ga približali čisto v naš čas. Priznam, da je bilo uredniku včasih težko: ali naj pusti spis tak, kot ga je napisal pred štiridesetimi leti, da bo s svojim okornim slogom le dokument tistih dni, ko so prvi Slovenci poskušali priti na evropske vrhove, ali pa naj ga prikroji za današnji čas. Mlakar se je odločil za drugo. Za prikrojavanje so pa potrebne škarje in pa pravi smisel, ki vodi uredniku roko, da zna kljub striženju — ali pa mogoče prav z njim — dati knjigi neko enotnost in lepoto. Ta enotnost pa spet ne sme biti utrujajoča monotonost, kot je — kljub vsem anekdotam in ocvirkom — pri Mlakarju.

Tako so pač pisali v tistih časih, ko je bilo treba še z drugotnimi — neplaninskimi — sredstvi vabiti k planinstvu in nihče ni pazil na leposlovne vrednote potopisov, danes pa je planinsko slovstvo doseglo že čisto drugačne vrhove. Če se Mlakar ni odločil za prvotne tekste, ampak za prirejanje in popravljanje, bi se brez dvoma moral odločiti tudi za smiselno in uspešno popravljanje.

Mlakar je imel očitno pri svojih spisih namen, združiti prijetno s koristnim. Najprej torej postavi pri vsakem spisu tri štiri strani »koristnega«: na svoj burkasti način obnavlja zgodovino in premleva zemljepisje, da človek ne ve, ali naj mu verjame ali ne, potem pa pride dve tri strani »prijetnega«: posrečena potegavščina, osoljena anekdota, ščegetajoča hudomušnost, ki je navadno kaj malo planinska domačinka, ampak je bila rojena Bog ve kje in le zaradi »prijetnega« prinesena na gore. Pa to bi nič hudega ne bilo, če bi ne brali na ovitku knjige: izbrani planinski spisi. Ko pa namreč knjigo prebereš, imaš kaj malo planinskih občutkov, le dve tri »planinske« prigode se ti vsiljujejo v spomin. Prepričan sem, da bo že prvošolček znal prekaniti Mlakarja: mirno bo prelistal strani »planinskega« in začel brati »prijetno« in tudi starejši si bodo mislili, Bog ve, koliko je tisto res, in se zatopili v anekdoto. Je že tako, da smo vajeni verjeti le resnim ljudem, šalo pa sprejmemo prav radi iz vsakih rok, pa naj bo resnična ali izmišljena. S tem pa je Mlakar zgrešil svoj cilj: dulce je postalo zrno, utile pa prazna pleva, čeprav bi se s smotrnejšo ureditvijo in prožnejšim slogom dalo doseči celo obratno, na vsak način pa nekaj takega, kar bi bilo približano sodobnemu pojmovanju »planinskih« spisov.

Mlakar pota tako površno in nedoločeno opisuje, da si človek sploh ne more prav predstavljati, kakšne težave in ovire je moral prestati, preden je prišel na kak vrh. Poleg tega se mi zdi, da ga je vse prevečkrat pral dež in mu gosta megla ovirala razgled. To je pač najpreprostejše opravičilo ali najnavadnejši izgovor vseh tistih, ki s svojo pisateljsko žilico ne morejo ponazoriti planinskih lepot. Tako je bralec tudi ob ta užitek in se skoraj nevoljen sprašuje, počemu je neki pisatelj drvel na vrh. Tedaj ga pa Mlakar potolaži z osoljeno anekdoto in stvar je urejena. In Mlakar se res le ob takih

prigodbah sprosti in razživi: to je njegov element! Včasih se že nekako spozabi in začne opisovati razgled in svoje občutke ob njem, pa se tega nenadno prestraši, češ: le kam sem zašel, in nadaljuje s pustim naštevanjem zemljepisnih podatkov.

Bralcu se zdi, da Mlakar brez pravega užitka teka po planinah, drvi z vrha na vrh, ponagaja tu, ustrelji tam kako šalo, potegne tega in osmeši onega, a pravih planinskih občutkov in užitkov nam ne zna nuditi. Ali ni tudi to precejšnja slabost Mlakarjevih »planinskih« spisov?

Rekel sem, da sodobne bralce moti preprosti slog, ki ga urednik ni znal s svojimi popravki dvigniti iz preteklosti. Druga stvar, ki nas moti, pa je njegova »planinska latinščina«, ki kljub vsemu v svoji monotonosti včasih utruja.

Omeniti pa moram, da se tretji zvezek v vseh ozirih prijetno razlikuje od prvih dveh. Mogoče je to prav zaradi novejših spisov, ki so plod izkušenejšega in zrelejšega moža.

Mlakar nam je tako v besedi in podobi približal vse pomembnejše srednjeevropske gore in le škoda, da se je doslej tako malo pomudil ob domačih planinskih lepotah in znamenitostih. Kaj ne bi bila taka knjiga še posebna dolžnost Slovenskega planinskega društva?

Kakor sem že rekel, bodo Mlakarjevi izbrani planinski spisi kljub jezikovnim pogreškom (vsled, nalik, dotični, eden drugega, izgleda, se gre, izmed kojih, nedoločnik brez -i, napačna raba pripovednega sedanjika, za pri nedoločniku itd.) in tiskovnim napakam (sem štejem vejice) dobili hvaležne bralce, dasi jih bodo najbrž le malo ogreli za planinstvo. Janko Moder.

Francè Kidrič: Zoisova korespondenca 1808—1809. Korespondence pomembnih Slovencev 1. Izdala Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, 1939. 227 str. + dve prilogi.

Med prvimi publikacijami naše Akademije znanosti in umetnosti tale knjiga najbolj spominja na vprašanja v zvezi z našo Akademijo: na akademijo v Ljubljani v letih 1693—1725, ki je dala baročno podobo naši prestolnici, še bolj pa na *Academio operosorum* iz leta 1781, ki si je že zastavila nalogo, raziskavati našo kulturo in jo pospeševati z izdajami temeljnih del. Spominja nas na vznik ideje o Akademiji po ustanovitvi univerze v Ljubljani; na Znanstveno društvo za humanistične vede, ki je nadomeščalo filološko-historični razred potrebne, a šele po dolgih prizadevanjih ob dvajsetletnici univerze oživljene AZU. Zaradi vsega tega je prvi nastop AZU v javnosti na videz manj učinkovit, saj je le prehod iz ZD v novo ustanovo, formalno priznanje tega, kar smo si že dejansko ustvarili.

Tudi zbirka »Korespondence pomembnih Slovencev«, ker je pod istim naslovom že izšel I. zvezek (Primčeva korespondenca v Kidričevi redakciji), ko na skorajšnjo ustanovitev AZU ni bilo upati, delo pa je klicalo po izvrševanju programa, potrebnega za sodobno pojmovano narodno kulturo. Upajmo, da je z ustanovitvijo AZU dobilo naše znanstveno prizadevanje dokončno svojo smer in okvir in da bo dobila duhovna pripravljenost tudi gmotne osnove za dejanski dokaz naše narodne zavesti. Zoisovo ime je ob začetku Akademije pomenljiv poziv speči mecenski zavesti slovenske javnosti.